

РОЗДІЛ VI. ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 37.013+82-34

Тетяна Золотарьова

Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ORCID ID 0000-0001-7931-2143

DOI 10.24139/2312-5993/2025.01/226-245

БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У КАЗКАХ ДЖАННІ РОДАРІ

У статті проаналізовано казки італійського письменника Джанні Родарі, в яких розповідається про освітній процес: «Тоніно-невидимка», «Кришталевий Джакомо», «Навчальна цукерка», «Італія з маленької букви», «Пес, який не вмів гавкати», «Робот, який захотів спати», «Планета Новорічних ялинок». У цих казках ми виявили продемонстровані автором освітні, інформаційні, психологічні, ментальні, соціальні бар'єри та безбар'єрність. У ході підготовки статті нами були застосовані загальнонаукові та евристичні методи, філософський, психолого-педагогічний, лінгвістичний аналіз казок Дж. Родарі. Його казки допомагають донести до учнів складну абстрактну інформацію про сутність, засоби, методи, зміст і форму виявлення, мінімізації та подолання бар'єрів, стимулюють творчість учнів у напрямку перетворення бар'єрів на безбар'єрність, адже всі учасники освітнього процесу мають сприяти створенню та ефективному функціонуванню цілісного безпечного освітнього середовища. У подальшому необхідно написати систему казок для учнів про створення безпечного освітнього середовища.

Ключові слова: безпечне освітнє середовище, освітні, інформаційні, психологічні, ментальні, соціальні бар'єри та безбар'єрність, казка, Джанні Родарі.

Постановка проблеми. Безпечне освітнє середовище є одним із факторів, які сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу. Людина не може почуватися безпечно, якщо в освітньому процесі є бар'єри. В освітніх закладах поки що можемо спостерігати різні ступені прояву фізичних, цифрових, освітніх, психологічних, ментальних, соціальних, суспільних, економічних бар'єрів. Адміністрація, педагоги, технічний персонал, батьки і діти роблять усе можливе, щоб мінімізувати виявлені бар'єри. Г. Єфремова наголошує, що «створення безпечного освітнього середовища може бути гарантовано лише в тому випадку, якщо всі зацікавлені сторони, залучені до процесу, повністю розуміють його, можуть усвідомлювати свої відповідні ролі та використовувати свій власний потенціал, щоб зробити внесок у цей процес» (Єфремова, Клочко, Клочко, 2024, с. 9). О. Клочко пропонує «досвід, набутий у процесі подолання бар'єрів для деяких дітей, використовувати на благо ширшої групи дітей та

сприймати відмінності між дітьми і між дорослими як ресурс для навчання» (Єфремова, Клочко, Клочко, 2024, с. 117). Проте іноді буває нелегко донести до учнів складну абстрактну інформацію про сутність, засоби, методи, зміст і форму створення цілісного безпечного освітнього середовища та його елементів, а годин, відведених на навчальну, виховну та самостійну роботу, для цього недостатньо. Тому приходять на допомогу спеціально складені казки про створення, будову та функціонування цілісного безпечного освітнього середовища та його елементів. Але на розробку змісту та процес написання спеціальних казок потрібно не менше року, а безпечне освітнє середовище необхідно створювати вже зараз. Звичайно, можна використовувати й готові казки, у яких доволі чітко висвітлені елементи безпечного освітнього середовища.

Аналіз актуальних досліджень. Останнім часом починають з'являтися казки про різні елементи безпечного освітнього середовища, зокрема про булінг: Д. Орту «Здолай булінг разом з героями казок», Н. Красоткіна «Будь хорошим до людей», Т. Міхаліна та учні 4-Д класу КЗ «ЗОШ I-III ступенів № 4 імені Д. І. Менделєєва Вінницької міської ради» «Твори добро на радість людям» та інші.

Ми не зустрічали спеціально написаних казок про подолання бар'єрів, однак можна знайти художні твори, у яких описується цей елемент безпечного освітнього середовища. У казках Джанні Родарі у доступній формі показані бар'єри та безбар'єрність як домашнього, так і шкільного освітнього середовища, продемонстровано способи перетворення бар'єрів на безбар'єрність.

Мета статті: проаналізувати казки італійського письменника Джанні Родарі та визначити типи бар'єрів та безбар'єрності, які висвітлює автор.

Методи дослідження. У ході підготовки статті нами були застосовані загальнонаукові методи (дедукція й індукція, аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування й конкретизація, мисленнєвий експеримент, метод мисленнєвого моделювання тощо), евристична методологія дослідження (евристичні методи: метод евристичних питань, метод синектики, метод інверсії, метод аналогії), філософський, психолого-педагогічний, лінгвістичний аналіз казок італійського письменника Джанні Родарі.

Виклад основного матеріалу. Проаналізуємо кілька казок італійського письменника Джанні Родарі, в яких розповідається про

освітній процес, і визначимо типи бар'єрів та безбар'єрності, які висвітлює автор.

У казці «Невидимий Тоніно» (<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2675>) розказано про «невидимих», нікому непотрібних людей. *Психологічний та соціальний бар'єр*: «Тоніно пішов до школи засмучений, бо не вивчив уроків і боявся, що вчитель його викличе», йому доведеться набратися сорому. *Психологічна безбар'єрність*: збулась мрія Тоніно стати невидимим. Це спричинило *видимість соціальної безбар'єрності*: Тоніно почав виробляти у класі таке, чого ніколи не можна вчиняти: бігати по класу, стрибати по партах, смикати учнів за волосся, перекидати чорнильніці. Через це виник *соціальний бар'єр*: всі у класі пересварилися через «розваги» Тоніно-невидимки. *Економічна безбар'єрність*: Тоніно безкоштовно проїхав у тролейбусі та набрав цукерок і тістечок у магазині. Дії Тоніно спричинили прояви *соціального та ментального бар'єрів*: пасажери тролейбуса почали сперечатись про якість роботи тролейбусної служби, а в магазині покупці та продавець стали звинувачувати один одного. *Соціальний бар'єр*: Тоніно намагався поспілкуватися з однокласниками та батьками, але «вони його не бачили, не чули, дивилися крізь нього, наче він був зі скла». *Психологічний бар'єр*: Тоніно надзвичайно засмутився через свою невидимість. *Ментальна, психологічна, соціальна безбар'єрність* у середині групи «невидимих» людей: Тоніно та дідусь, який сидів на лавці біля під'їзду, бачили, чули та розуміли один одного, тому чудово поспілкувались. Раніше Тоніно не помічав цього старенького, але тоді, як став невидимим, побачив його та заговорив до нього. Дідусь, який повсякчас відпочиває біля під'їзду, є невидимим для інших людей не з власної волі, а Тоніно – з власної. Тоніно думав, що чудово проведе час, будучи невидимим, проте так вийшло тільки спочатку, а потім хлопчик переконався, що жити одному надзвичайно сумно, що самотність не зробила його щасливішим. Таким чином, казка «Тоніно-невидимка» наводить приклади психологічного, ментального та соціального бар'єрів, а також ментальної, психологічної, соціальної, економічної безбар'єрності і видимості соціальної безбар'єрності.

Казка «Кришталевий Джакомо» (<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2659>) демонструє силу правди, яка «яскравіша за денне світло, сильніша за будь-який

ураган». У казці люди вчилися бути добрими та правдивими, намагалися зберігати в безпеці своє Я, незважаючи на несприятливі умови життя. *Інформаційна, психологічна, ментальна, соціальна безбар'єрність*: думки Джакомо доступні для перегляду всім людям навіть через стіни в'язниці, до якої його наказав кинути тиран; тирану було некомфортно від правдивої інформації, яку випромінювали розмірковування Джакомо крізь товсті стіни, які також стали прозорими і не перешкоджали трансляції думок ув'язненого у зовнішній світ; спілкуючись із Джакомо, люди прагнули стати щиросердними, старалися зберігати та примножувати духовні цінності, підтримувати один одного, боротись за правду разом. *Соціальний, економічний, громадянський бар'єр*: дії тирана по відношенню до народу; люди страждали від злиднів, переслідувань, убивств. *Психологічний та ментальний бар'єр*: люди терпіли дії тирана. *Фізичний, соціальний бар'єр*: найтемніша в'язниця та кайдани для Джакомо. Таким чином, казка «Кришталевий Джакомо» наводить приклади психологічного, ментального, соціального, економічного, громадянського та фізичного бар'єрів, а також інформаційної, ментальної, психологічної, соціальної безбар'єрності.

Казка «Навчальна цукерка» (<https://vseskazki.su/avtorskie-skazki/dzhanni-rodari/uchebnaya-konfeta.html>) втілює мрію тих, кому не хочеться довго вчитися, а кортить одразу мати результат – повноцінні знання, вміння та навички з усіх навчальних предметів. *Освітня, інформаційна безбар'єрність*: оскільки хто завгодно може випити навчальну воду і з'їсти навчальну цукерку, то хто завгодно може засвоїти будь-яку інформацію та опанувати будь-який навчальний матеріал, викладені в доступній формі. Цукерки і вода – образ доступності навчальної інформації. Знання є настільки доступними, що навіть домашній робот може їх засвоїти. Жадібні до знань діти встають уночі й випивають інформацію з пляшечок до останньої краплини. *Психологічний бар'єр*: діти не хочуть їсти і пити знання у вигляді цукерок і води. *Зняття психологічного бар'єру та перетворення його на безбар'єрність*: домашній робот показує приклад споживання знань, відпиваючи малесенький ковточок «зоологічної» навчальної води, і видає нові знання, які отримав із неї. Хлопчик, долаючи страх, наслідує дії робота і також отримує знання з зоології. *Фізична, соціальна, економічна, освітня, інформаційна безбар'єрність*: космонавти можуть купувати цукерки на інших планетах, роздавати ці

солодоші своїм друзям на Землі та отримувати нові знання: «Мій друг космонавт привіз мені на згадку одну таку цукерку. Я дав її моїй доньці, і вона відразу ж почала читати смішний вірш, написаний мовою планети «Бі». І я, ясна річ, нічого не зрозумів». Таким чином, казка «Навчальна цукерка» наводить приклади психологічного бар'єру, а також освітньої, інформаційної, психологічної, соціальної та економічної та фізичної безбар'єрності.

У казці «Італія з маленької букви» (<https://www.prontoprofessionista.it/articoli/piccola-italia.html#:~:text=lo%20dico%20che%20c'%C3%A8,uomini%20sono%20emigrati%20tutti%20>) розповідається про різні способи інтерпретації прихованого змісту інформації. *Інформаційний, ментальний та соціальний бар'єр*: орфографічну помилку учня Боллатті, який написав слово «Італія» з маленької букви, вчитель сприймає як катастрофу, оскільки тлумачить неправильно написане слово як вияв неповаги школяра до Батьківщини. Вчитель вкладає власний філософський, психологічний та соціальний прихований зміст у помилку школяра (назва країни з маленької букви). Хоча прихованого змісту в неправильно написаному слові може і не бути, тому що учень Боллатті часто робить найжахливіші помилки, оскільки просто не знає правил. Служниця, яка заточує для вчителя червоні олівці, захищає учня, вкладає в його помилку інший філософський, психологічний та соціальний прихований зміст: існує Італія з маленької букви, в якій живуть, перебиваючись із хліба на воду, надзвичайно бідні люди. Спочатку вчитель і служниця не розуміють один одного, але потім учитель дослухається до її слів, погоджується з нею, виправляє помилку в роботі учня, і виникає *інформаційна, ментальна та соціальна безбар'єрність*. Таким чином, казка «Італія з маленької букви» наводить приклади інформаційного, ментального та соціального бар'єрів, а також інформаційної, ментальної та соціальної безбар'єрності.

Казка «Пес, який не вмів гавкати» (<https://www.bibliotecadeipiccoli.org/ElencoStorie/LeggiConNoi/IlCaneCheNonSapevaAbbaire.pdf>) висвітлює процес опанування іноземних мов людиною з порушенням мовлення. *Інформаційний та освітній бар'єр*: цей пес ніколи не стикався з інформацією про причину, процес та результат гавкання собак, його ніхто не вчив гавкати, не пояснював, як навчитись гавкати самостійно. *Інформаційна безбар'єрність*: одного разу перехожий пояснив йому, чому собаки гавкають.

Інформаційна, освітня, психологічна, ментальна, соціальна безбар'єрність: пес поділився своєю бідю з півнем, зозулею та коровою, які намагались допомогти йому навчитись розмовляти своїми мовами. Півень, зозуля та корова пояснили та показали, як видавати звуки мови, притаманні саме їм, але не собакам – надали псу інформацію про процес та результат вивчення та використання інших мов (півня, зозулі, корови). Вони підтримували і хвалили собаку у його починаннях, заспокоювали під час не дуже вдалих вправ. Пес не соромився визнати свою необізнаність у рідній мові та мовах інших тварин, він не соромився тренуватись, що і робив старанно, наполегливо, ретельно. Нарешті псу вдалося прокукурікати так чудово, що він, навіть сам того не знаючи та не бажаючи, увів в оману лисицю; собаці вдалося прокувати так гарно, що він увів в оману мисливця. Собака довіряв іншим істотам і навчався у них.

Інформаційний бар'єр: 1) для лисиці, яка лише чула звук кукурікання півня, але не бачила його; а насправді кукурікав пес, а не півень; лисиця не мала достатньої візуальної інформації, внаслідок чого зробила неправильний висновок і за почутими звуками сплутала півня та собаку, який кукурікав, як півень; 2) для мисливця, який лише чув звук кування зозулі, але не бачив її; а насправді кував собака, а не зозуля; мисливець не мав достатньої візуальної інформації, внаслідок чого зробив неправильний висновок і за почутими звуками сплутав зозулю та собаку, який кував, як зозуля.

Соціальна, психологічна безбар'єрність: пес не посоромився кукурікати перед лисицею, думаючи, що вона його похвалить. Проте замість очікуваної безбар'єрності виникли *психологічний та соціальний бар'єри*: лисиця насміхалася з собаки, через що він надзвичайно засмутився.

У першому кінці показано *психологічну, освітню, ментальну, соціальну безбар'єрність*: компенсація порушень мовлення у собаки за рахунок розвитку його інших здібностей і талантів. У другому кінці висвітлено: 1) *економічну безбар'єрність*: незважаючи на те, що пес не вміє гавкати, він знайшов собі пристойну роботу, отже, порушення мовлення не можуть бути перепорою на шляху до мети, якщо вона правильно поставлена та здійснено всі необхідні дії для її досягнення; 2) *психологічну, соціальну, ментальну безбар'єрність*: собака не посоромився зізнатися працедавцю-селянину, що не вміє гавкати, отже не зможе ефективно виконувати свої функціональні обов'язки; проте чоловік лише зрадів, що собака не вміє гавкати, адже за відсутності

такого вміння пес іще краще буде виконувати собачу роботу – ловити злодіїв тихо, без галасу. У третьому кінці продемонстровано: 1) *ментальну, психологічну безбар'єрність*: пес уперше почув собачу мову, і ці звуки здалися йому дуже рідними; проте собака не одразу міг розпізнати тварину, яка їх видавала, оскільки не бачив її, а також ніколи не зустрічав таких звірів; нарешті пес побачив іншого пса, який і гавкав; 2) *освітня безбар'єрність*: у собаки одразу вийшло загавкати (заговорити рідною мовою), оскільки він уже знав три мови інших тварин та знайшов собі гарного вчителя, який викладав йому рідну собачу мову. Таким чином, казка «Пес, який не вмів гавкати» наводить приклади освітнього, інформаційного, психологічного та соціального бар'єрів, а також освітньої, інформаційної, ментальної, психологічної, соціальної та економічної безбар'єрності.

Казка «Робот, який захотів спати» (<https://topreading.net/bookread/239977-dzhanni-rodari-robot-kotoromu-zahotelos-spat>) відображає сутність наукового пошуку практиків-новаторів, які за відсутності теоретичної та за мінімуму практичної інформації здійснюють відкриття, що стають проривом у світовій науці.

Освітній бар'єр: робот Катерино кілька разів намагався заснути різними способами, але в нього нічого не виходило. *Інформаційний бар'єр*: Катерино не знав, де знайти інформацію про те, як потрібно засинати, що для цього слід робити; він ставив собі запитання «Цікаво, чому люди сплять? Що вони при цьому відчують? Що можна бачити з закритими очима?», але відповісти на них не міг. У казці не пояснено, чому роботу не спало на думку піти до бібліотеки або пошукати відповіді в інтернеті. Чи, може, для роботів була заборонена інформація про фізіологію людського організму, щоб вони не змогли нашкодити? Але Катерино здогадався спостерігати за членами родини, в якій він працював. Проте робот зміг помітити тільки зовнішні ознаки сну та ритуалів, які допомагають людині заснути (закрити очі, умотитись на ліжку, дивані чи кріслі, почитати газету, сказати слова «На добраніч! Приємних снів!»). Робот не міг за допомогою теорії збагнути людські відчуття під час сну, але вирішив поспати, щоб спробувати зрозуміти це на практиці. Проте Катерино два дні безуспішно намагався здогадатись, як слід рахувати овечок, щоб заснути. *Психологічний, ментальний, соціальний, громадянський бар'єр*: люди були обурені тим, що робот дозволяє собі спати, і вимагали від його власника, професора Корті, щоб

він розбудив Катерино. *Фізичний бар'єр*: робота Катерино заарештували на 15 діб за те, що він спав.

Інформаційна, освітня, психологічна, ментальна, соціальна, економічна безбар'єрність: людина довіряла домашньому роботу «виконувати безліч речей: куховарити, прати, прасувати, прибирати кімнати і кухню. Він ходив за покупками, вів зошит витрат, вмикав і вимикав телевізор, допомагав дітям виконувати домашні завдання, друкував на машинці кореспонденцію професора, водив автомобіль, розносив новини сусідам... Робот Катерино знову і знову відпрасовував стрілки на брюках професора Ісідоро, завершував в'язання сеньйори Луїзи, виготовляв іграшки для дітей, фарбував і перефарбовував стіни на кухні, покривав лаком стільці».

Ментальна, психологічна, інформаційна, соціальна безбар'єрність: у робота Катерино виникали деякі суто людські почуття: 1) цікавість («Цікаво, чому люди сплять? Що вони при цьому відчувають?»); 2) подив (коли побачив, що Лучілла посміхається уві сні); 3) «пекучий сором» та хоробрість (коли запитував у Роландо, як слід рахувати овечок, щоби швидше заснути; в той же час «пекучий сором» є психологічним бар'єром, але робот долає його за допомогою власної цікавості: не подолаєш бар'єр сорому – не дізнаєшся важливої інформації, не задовольниш нагальну потребу); 4) Катерино було нудно, коли він не мав хоча б найдрібнішої роботи та коли закрив очі шматочками картону і намагався заснути, але йому це не вдавалося; 5) у робота виникало приємне відчуття, коли він чув хропіння професора («така приємна, ніжна музика») та коли йому наснився сон, у якому його власник, професор Корті, «чистить його черевики та зав'язує йому краватку»; 6) небажання розгадувати кросворди за наявності більш цікавого завдання, яке він поки що не міг виконати; 7) у робота виникло бажання поспати; 8) Катерино неприємно було бачити темряву, коли він, намагаючись заснути, сидів із закритими очима; 9) робот ледве дочекався ночі, щоб знову спробувати заснути за допомогою нового способу; 10) «Катерино ледве втримався, щоб не побігти до ванної кімнати і не спробувати порахувати овечок»; 11) почуття дружби по відношенню до дітей свого хазяїна тощо. Не дивно, що, маючи таку кількість людських почуттів, робот Катерино захотів дізнатись, що ж людина відчуває, коли спить.

Ментальна, психологічна, соціальна безбар'єрність: робот Катерино запросто може зайти до спальні господарів, спостерігати за

ними під час сну, під час читання газети та засинання через певний час після читання, слухати їх розмови. *Інформаційна, освітня, соціальна безбар'єрність*: Роландо пояснив Катерино, як слід рахувати овечок, щоб заснути. *Освітня безбар'єрність*: розповідь про те, як робот вчився рахувати овечок. *Соціальна безбар'єрність*: можливість робити те, що й люди – спати, навчатись; робот уночі навчався засинати: сідав у крісло, читав газету, закривав очі шматочками картону, рахував овечок; домашні роботи на рівні з людьми стояли у натовпі і бачили, як спить та просинається робот Катерино; робот Катерино дружив з дітьми – Роландо та Лучіллою. *Інформаційна, соціальна, психологічна безбар'єрність*: Терезію, домашній робот професора Тіболли, поспілкувався з Роландо, сином професора Корті, про те, яким чином робот Катерино навчився спати; наступної ночі робот Терезію зміг заснути, а третьої ночі вже всі роботи Риму спали та «блаженно хропіли». *Психологічна, ментальна, соціальна, громадянська безбар'єрність*: люди визнали право роботів спати уночі; «робот Віллібальдо, який належав диригенту оркестру працівників трамвайного парку, навіть написав з цього приводу гімн, який виконав хор зі ста сімнадцяти роботів із золотими гвинтами».

Таким чином, казка «Робот, який захотів спати» наводить приклади освітнього, інформаційного, психологічного, ментального, соціального, громадянського та фізичного бар'єрів, а також освітньої, інформаційної, ментальної, психологічної, соціальної, громадянської, економічної та фізичної безбар'єрності.

Казка «Планета Новорічних ялинок» (<https://lib.com.ua/ru/download/planeta-novorichnikh-ialinok/>) відображає проблему трансформації світогляду людини внаслідок впливу на неї біологічних, психологічних та соціальних факторів суспільства. П'ятикласники планети Новорічних ялинок здійснюють індивідуальне екскурсійне навчання школярів з планети Земля. У процесі подорожі гід виявляє у земного школяра різноманітні бар'єри та допомагає їх долати, навчаючи землянина користуватись всіма речами на планеті Новорічних ялинок. Наостанок такому міжпланетному туристу влаштовують екзамен у вигляді інсценування нашестя архіпсів, щоб з'ясувати наявність чи відсутність у земної дитини найголовнішого бар'єру – уміння використовувати слово «убивати».

Цифрові бар'єри. 1. Професор, який критикує казку про планету Новорічних ялинок, не розуміє, що таке «тринокль»: «І нарешті

поясни, коли твоя ласка, що означає «тринокль». Може, це горбатий бінокль?» (<https://lib.com.ua/ru/download/planeta-novorichnikh-ialinok/>, с. 3).

2. Коник-гойдалка не підкоряється хлопчику Марку, оскільки він не знає, як користуватись цим міжпланетним транспортним засобом, як зупинити політ: «Вертай назад, – кричу я йому. – Вертайся негайно на Землю». Та де там! Спрямувавши свого носа на Місяць, він мчав усе вище й вище... Я відразу збагнув, що в череві немає двигуна і пропелера, і на хвості теж нічого такого немає. А він усе летів і летів. Хтозна-як. Та ще й прудко летів» (там само, с. 9).

Освітній бар'єр: Марко довго не може навчитись безкоштовно купувати речі в магазинах, їсти в кафе та їздити на громадському транспорті планети Новорічних ялинок.

Інформаційні бар'єри.

1. Космонавти не розуміють значення слів, які на їх планеті давно вже не виживаються: «повбивати», «постріляти», «винищити», «смертоносні промені», «пістоleti», «бранець» (там само, с. 5, 10-11).

2. На планеті Новорічних ялинок слова негативного змісту поступово виводяться з ужитку, через що люди їх не розуміють: один з міністрів розповідає на засіданні Неіснуючого уряду: «Вбивати» – одне з тих давніх слів, які ми зберігаємо в урядовій канцелярії, бо в словниках їм нема місця. Це такі слова, як «убивати», «ненавидіти», «війна» та інші, усіх я й не пригадаю» (там само, с. 58).

3. Маркус не розуміє, що означають слова «добрі гроші», оскільки на його планеті все безкоштовне: «– Добрі гроші? – запитав Маркус. – А що це таке? З чим його їдять? Марко пирхнув. – Шкода праці розказувати, – мовив він. – Недотепи ви якісь та й годі» (там само, с. 32). Марко не може пояснити Маркусу сутність поняття «добрі гроші», оскільки має ментальний бар'єр: землянам доводиться обмінювати гроші на товар чи послуги, а мешканці планети Новорічних ялинок звикли безкоштовно брати в магазині все потрібне та нічого не платити за обслуговування.

4. Спочатку земному хлопчику Марку все здавалося дивним на планеті Новорічних ялинок через величезний потік нової інформації та небажання перебувати на цій планеті. З часом сприйнята інформація переставала бути екзотичною, тому неприязнь землянина потроху зменшувалася: «Ця планета мене страшенно дратує, – бурмотів собі Марко. – Замість таксі – коники-гойдалки, крамниці повідчинювані й на Різдво. Спробуй збагнути, що до чого» (там само, с. 18); «Марко

намагався неприязно споглядати дивну планету, на яку потрапив, але не завжди це у нього виходило. Він мусив визнати, що безплатні таксі й рухомі тротуари – чудові винаходи. До того ж поглянеш на новорічні ялинки, і на душі стає радісно. Та й, зрештою, повітря було тепле, ніжне, навіть духмяне» (там само, с. 22); «– Ви щасливі, – сказав Марко. – У вас не тільки щодня Різдво, здається, тут завжди панує весна» (там само, с. 28). Протягом подорожі хлопець час від часу обурюється, зловтішається, радіє новим можливостям, схвалює цікаві ідеї та нестандартні рішення, побоюється втратити отриманий психологічний позитив і врешті визнає, що на планеті Новорічних ялинок більше захопливого, ніж недоладного: «– Отже, навіть у цій благословенній країні бувають бурі, – зловтішно мовив Марко» (там само, с. 30); «– Та це якась лялькова країна, – вихопилось у нього. – Незабаром мені здаватиметься, що я ходжу по склу і воно от-от поб'ється. І Марко надумав при першій же нагоді заскочити в палац «Бий, ламай» і розтрощити одну-дві шафи, щоб відвести душу» (там само, с. 30); «Марко схопив шматок чорної крейди й написав: «Правителям цієї планети: чудові тут порядки. В Римі за це штрафують» (там само, с. 31); Маркус, гід Марка, пояснює сльози землянина перед відльотом: «він плаче, розлучаючись з нами, бо збагнув, що любить нас і шанує, що багато чого навчився у нас. Ми ж здобули ще одного друга. Ну як, варта була справа заходу?» (там само, с. 63).

Психологічні бар'єри.

1. Марко спочатку не хотів залишатись на планеті Новорічних ялинок і сердився, що його передали новому гіді, який анітрохи не старший за Марка, тому землянин майже до відльоту на Батьківщину не сприймав як гіді свого однолітка Маркуса, мешканця планети Новорічних ялинок: «Ви кидаєте мене напризволяще? Привезли сюди аж із Землі, щоб доручити цій дитині ясельного віку. Ви не маєте права покинути мене! Хто ж відвезе мене на Землю? Марко так обурився, що й слова більше не промовив» (там само, с. 15); «Яке неподобство! Тебе хапають, не пояснивши, що й до чого, доручають якомусь малюкові, і бувай здоров! Та я вам такого чосу дам, я вам шарварок влаштую!» (там само, с. 15).

2. Марко соромився ходити по місту в піжамі, але завдяки спостережливості хлопчика, його бар'єр змінився на безбар'єрність: «Марко згадав, що він у піжамі, і це його трохи збентежило. Але і капітан колишній Паулюс, і капітан Петрус, і інші члени екіпажу були

одягнені в піжами й не мали наміру перевдягатися. Марко вирішив, що, мабуть, мода на цій планеті інша, ніж у Римі. «Мабуть, тут пов'язують на шию краватку, коли лягають спати», – подумав він і, вже не турбуючись про свій одяг, оглянувся навкруги» (там само, с. 13). Проте іноді буває не так-то легко позбутися психологічних бар'єрів! Через деякий час земний хлопчик знову звернув увагу, що «всі ходили в піжамах. Здавалося, тут іншого одягу не носять. «Щоправда, піжама зручна, а пантофлі зручніші від черевиків. Та ходити весь день у такому вбранні, як на мене, непристойно. Зрештою, що мені до того: нехай собі ходять навіть у масках! То не моє діло. Адже мені тут бути недовго» (там само, с. 22). Психологічний бар'єр щодо одягу повернувся до Марко, оскільки хлопчику за короткий час зустрілася велика кількість неординарних речей та випадків нестандартного використання звичних предметів, по відношенню до яких він мав ментальні та інформаційні бар'єри, і землянин просто не встигав ґрунтовно аналізувати, порівнювати та переосмислювати особливості буття людини на Землі та на планеті Новорічних ялинок.

3. Марко спочатку відмовлявся їздити по місту верхи на безкоштовному громадському транспорті – конячці-гойдалці, оскільки у нього ця неприємна й незапланована пригода розпочалася саме з такої конячки.

4. Меню ресторану, до якого прийшли Марко і Маркус, вразило землянина тим, що воно пропонувало споживати неістівні речі: «Візьміть дві пляшкові шийки, написав якийсь Піпус, – одну негайно викиньте; другу варіть три дні, що три години додавайте п'ятдесят грамів підсмаженої тирси, равликових ріжок, варених виделок, тістечка, трістечка й шкіряного фартуха. Посипайте до смаку товченою крейдою, рінню або цвяхами. Подавайте на стіл з дрібно покритими велосипедними шинами. Страва особливо смачна, якщо її покропити зеленим чорнилом для авторучки». Марко подумав, що місце такій страві – в помийниці» (там само, с. 11).

5. Марко спробував «украсти» (а насправді – безплатно придбати) газету в кіоску і від хвилювання випустив її з рук; коли цю газету подала хлопчикові якась пані, то він став заперечувати, що взяв цю газету.

Ментальні бар'єри.

1. Професор-критик мислить стандартно щодо слів «людина в морі» та «людина в небі», але автор казки докладно пояснює йому

свою думку. Професор говорить: «Хіба може бути людина в небі? Адже навіть діти знають, що треба казати «людина в морі» (там само, с. 3). Автор відповідає: «Розмова, яку я передав, відбувалася на борту космічного корабля, що летів у міжпланетному просторі. Навкруги не було ані морів, ані озер, саме чорне-чорнісіньке небо. Навіть не натужуючи розуму, з розмови можна догадатися, що вахтовий у світлі хвостових ліхтарів помітив потерпілого. Як його назвати за таких обставин? Тільки «людина в небі» (там само, с. 4).

2. Марко не розуміє, як можна жити без імені, і вважає, що космонавт або жартує, або його ім'я є військовою таємницею: «— Звати мене Марко Мілані. А вас як? — Ти вцілив у найболючіше моє місце, — мовив капітан. — Ще тиждень тому мене звали Паулюс. Два роки я носив це ймення, та огидне воно мені стало, як брудна сорочка. Тому я це ім'я скинув. Але іншого, собі до смаку, я ще й досі не вибрав. Отож нині мене ніяк не звуть. Може, ти порадиш мені якесь ім'я?» (там само, с. 4-5).

3. Марко запропонував убити архіпсів, щоб позбутися їх остаточно. Але космонавти з планети Новорічних ялинок не знають слова «вбивати», а в їх електронний перекладач воно не завантажено.

4. Маркові важко зрозуміти, що на цій планеті новорічними є всі дні, а не один день, як на Землі; хлопчик дивується, що єдині рослини — новорічні ялинки, які не потрібно прикрашати, оскільки на них уже ростуть іграшки; Марко вражений, що магазини відчинені в новорічний день, коли на Землі всі відпочивають.

5. Земний хлопчик ніяк не може повірити в те, що не потрібно платити за обід у кафе та за проїзд у громадському транспорті, що в магазині можна безкоштовно брати все, що завгодно й у будь-якій кількості: «— Але де водій? Кому, зрештою, платити?». — Що значить «платити»? Роботи належать усім» (там само, с. 17); «— Але припустімо, — сказав Марко роботові-годиннику, який продав йому задурно чудовий хронометр, — я б захотів забрати всі, що є в крамниці. — Віддам усі. Але що ви з ними робитимете? Щоб дізнатися, котра година, вам досить одного. На автоматичних заводах, що сховані під землею, одна-однісінька машина за одну мить може зробити мільйон хронометрів. Ви не забагатієте і ніхто не зубожіє, навіть якщо вщерть заповните свій будинок хронометрами. Навіть якщо за обідом з'їдатимете по десятку» (там само, с. 43-44). Землянин говорить продавцям у магазинах, що у нього немає грошей, щоб заплатити за покупку: «— Але я... — промимрив

Марко, – я не маю грошей» (там само, с. 40); «– Я вам кажу, що не маю чим заплатити» (там само, с. 41); «– А хто ж заплатить? – спитав на порозі Марко. – Заплатить? – перепитав Маркус. – І знову це слово. Його в нас не вживають. Розумієш?» (там само, с. 27). Марко сказав роботу-продавцю у крамниці іграшок: «Але ж він хотів поцупити ляльку, а ви йому допомогли! Добре ви дбаєте за інтереси фірми...» (там само, с. 41).

Громадянський бар'єр: на планеті Новорічних ялинок ніхто не хоче бути головою уряду, міністром фінансів та обіймати інші керівні посади: «Якщо голова уряду не прийде, призначимо когось іншого. – За місяць це буде п'ятий, – весело докинув чийсь басовитий голос. – Куди вже далі? Охочих на урядові посади стає менше й менше. Приміром, візьміть міністерство фінансів: уже два місяці шукаємо керівника – ніхто не хоче бути міністром. Кого тільки не просили, всі кажуть, що ніколи, – роботи, мовляв, багацько. А самі, глянеш, – грають у шахи з роботами або машини якісь винаходять, або ще, чого доброго, йдуть у «Бий, ламай» стіни розвалювати» (там само, с. 54).

Інформаційний, психологічний, ментальний бар'єри: «Опинившись на самоті серед безіменних людей, вулиць і майданів з тимчасовими назвами, покинутий навіть малим проводирем, що першого дня втаємничив його в загадки цього міста, Марко спинився в розпачі. – Що діяти? Куди йти? Чого мене тут тримають? Якщо мене сюди привели, то чому не допитують, не наглядають за мною, ні про що не питають?» (там само, с. 38).

Цифрова безбар'єрність. 1. Автор казки, Дж. Родарі, пояснює професору-критику, як користуватись триноклем: «Це вдосконалений бінокль з третьою трубкою, що дозволяє бачити все за спиною, «з хвоста», не обертаючись. На мою думку, це дуже корисний винахід. Приміром, на стадіоні, маючи тринокль, ви могли б уважно стежити передніми лінзами за грою і водночас задньою лінзою спостерігати за уболівальниками команди, що програє. Правда, зручно?» (там само, с. 4). 2. Марко запросто вмикає і вимикає телевізор, користується телефоном і таксі на іншій планеті.

Освітня безбар'єрність: учні п'ятого класу з планети Новорічних ялинок навчають п'ятикласників з планети Земля (Серена) особливостей життя на планеті Новорічних ялинок: «– Ці коники, – провадив далі Веселий Голос, – таємно перепроваджено в крамниці Серени. Хлопців, яким випадає такий подарунок, умить закидає на нашу планету, і вони, так принаймні ми гадаємо, стають нашими

друзями. Коли їхнє космічне виховання завершується, ми їх пересилаємо на Землю. Наші хлопці з п'ятого «Г» вважають, що таким чином заклали підвалини миру в усьому космосі. Вони присягаються, що через двадцять років наші нинішні гості прибудуть сюди ознайомлені з нашими звичаями: вмітимуть їздити на рухомих тротуарах, їсти наші квадріштекси і купувати задурно в наших крамницях. І що найважливіше – вони прибудуть як друзі. Принаймні ми на це сподіваємося. – А цей план міжпланетного виховання, – спитав Сонний Голос, – він справді здійснюється? – Звичайно, – відповів Веселий Голос. – Серенійці попадають до нас час від часу. Наші діти ними опікуються, водять їх повсюди, одне слово, виховують. – А потім пускають? – Авжеж. Відпускаємо гостей лише тоді, якщо він щиро з нами заприятелює. В іншому випадку ми його затримуємо. Щоправда, таких випадків досі не було» (там само, с. 57). Після навчання влаштовують іспит: «Ми влаштували нашому юному гостеві невеличкий іспит, щоб дізнатися, чи здатний він забути дієслово «вбивати» (там само, с. 58). Отже, освітній процес у вигляді екскурсії на планеті Новорічних ялинок настільки ефективний, що протягом кількох днів земні діти доволі швидко опановують навчальний матеріал, що сприяє зміні їх агресивного світобачення на світогляд добра.

Інформаційна безбар'єрність. 1. Космонавт пояснив Маркові, хто такі архіпси, що, неймовірно гучно гавкаючи, напали на космічний корабель, який транспортував землянина на планету Новорічних ялинок: «– Це що – космічні кораблі, як і ваш кінь? Ворожий флот? – О ні-ні, це страшні істоти. Бачиш, що у них править за крила? Їхні вуха. Вони крутять хвостом, як пропелером, а тому й можуть літати» (там само, с. 11). 2. На спеціально побіленій стіні люди пишуть оголошення кольоровою крейдою, кому що заманеться. Навіть вчителька написала, що вона закохалася, щоб її щастя зробило щасливим і всіх перехожих. «– Учителька пише на стінах, – посміхнувся Марко. – Уявляю, що виробляють її учні» (там само, с. 31).

Психологічна безбар'єрність. 1. У спеціально побудованому палаці можна ламати все, що завгодно, щоб знизити свій стрес і повернутись до нормального психологічного стану (там само, с. 19-21). 2. На планеті Новорічних ялинок усе їстівне: «Ми призвичаїлися їсти все: залізо, вугілля, цемент, скло, дерево; перетравлюємо цвяхи, молотки, общеньки, навіть телефонний кабель» (там само, с. 26). 3. Робот говорить: «– У нас всі сплять і гуляють коли кому забагнеться. – А коли ж

ви працюєте? – спитав Марко. – Коли маємо охоту, – відповів робот. – Робота у нас – справа добровільна, як і дозвілля. Звісно, не для роботів. Ми для того створені, щоб працювати і вдень і вночі. А люди збавляють час, як їм заманеться» (там само, с. 36). 4. Голова уряду сидить на сходах Палацу уряду, пропонує звертатись до нього на «ти» і запросто розмовляє з Марком про те, що для нього особисті справи важливіші, ніж державні, тому він більше не хоче бути головою уряду: «– Я оце йшов на засідання, – провадив далі голос, – як у голову мені залетіла цікава математична задача. Отож я сів отут і міркую, як її розв'язати. Тут так тихо! Мені перехотілося йти на засідання. Жаль мені своїх колег, та доведеться їм вибрати нового голову. Я йду у відставку з математичних причин» (там само, с. 53).

Ментальна безбар'єрність. 1. Марко безкоштовно придбав звання капітана поліції та подумав: «Нехай переді мною виструнчується той поліцай, що не дозволяє нам гратися на площі Святої Марії і мало не щотижня забирає у нас м'яча» (там само, с. 44). 2. На початку твору землянин пропонував убити архіпсів, а в середині – радить їх нагодувати архікістками, щоб примусити замовкнути. 3. Марко мріяв, щоб і на Землі існували рухомі тротуари, і на лавках люди могли дістатися, куди їм потрібно: «От би таку рухому лаву та моєму дідові, – подумав Марко. – А то ж йому доводиться день у день сидіти на тих наших лавках, що стоять на одному місці! Яку втіху мали б римські пенсіонери, їздячи від Колізею до Джаніколо і від парку до Монте-Маріо! А якби рухомий тротуар був на площі Пантеону і якби він крутився навколо ротонди і вдень і вночі, то мій дідусь, напевно б, на ньому оселився» (там само, с. 22).

Соціальна безбар'єрність. 1. Землянин Марко легко спілкується з космонавтами на їх кораблі. 2. Людям нічого не заборонено: «А зараз нема чого забороняти, бо люди не роблять нічого поганого, і ми обходимося без заборони» (там само, с. 30). 3. На планеті Новорічних ялинок усюди можна знайти вільні кімнати, в яких можна спати, відпочивати, зустрічатись із друзями, музикувати тощо та жити в ній, скільки буде потрібно.

Громадянська безбар'єрність. 1. «На планеті Новорічних Ялинок вулиці, провулки та майдани називаються іменами простих людей, мешканців міста. Балотування відбувається щотижня, щоб задовольнити якомога більше охочих. Звичайно, балотується лише той, хто хоче. І той, хто балотується, робить це швидше задля розваги,

аніж з марнославства» (там само, с. 32). 2. Головою уряду став учень п'ятого класу – Маркус, гід Марка.

Економічна безбар'єрність: цілодобово працює безплатний громадський транспорт (конячки-гойдалки), можна придбати даром крам у магазинах та кіосках, безкоштовно поїсти в ресторані. Робот-продавець розказує Маркові: «Вже п'ятдесят років ми продаємо задарма, так, п'ятдесят років, любий мій, не беремо від наших покупців ані шага» (там само, с. 40); «– Заплатити? Чому ж би то ви, приїхавши здалека, мусили платити, коли всі беруть задарма? Ідіть вибирайте» (там само, с. 41). «За капітанське звання він, певна річ, не заплатив ані копійки» (там само, с. 44). Землянин задарма купував різноманітні речі у магазинах на планеті Новорічних ялинок: «Якщо ви так уже наполягаєте, то дайте мені електричний поїзд... І ще отой кіноапарат... І ще дайте мені... – Гаразд, купую все, – сказав Марко» (там само, с. 41-42); «Добру годину Марко тільки те й робив, що ходив по крамницях і купував. Він був ідеальний покупець: купував одразу по шість фортепіано на превелику радість продавців. Купив навіть автоматичну пральну машину і холодильник, маючи на думці подарувати їх своєму хатньому роботіві. Адже це не коштувало ані шага. Аж тепер Марко збагнув, чому вітрини не засклені, чому навіть вітрини ювелірної крамниці не мають шибок і чому ніхто не боронить перехожим брати що завгодно» (там само, с. 42).

Фізична безбар'єрність. 1. Можна сісти на конячку-гойдалку і долетіти на ній до космічного корабля, який відвезе на іншу планету. 2. Коники-гойдалки доступні всім для пересування містом у будь-який час доби. 3. Рухомі тротуари довезуть у будь-який кінець міста. 4. Вітрини без скла дозволяли людини, не заходячи до магазину, придбати необхідний товар. 5. Палац «Бий, ламай!» також доступний усім охочим у будь-який час доби. 6. На спеціальній стіні оголошень всі мешканці цілодобово можуть писати все, що завгодно.

Соціальна, психологічна, економічна безбар'єрність: пам'ятники виготовляють зі снігу і ставлять їх на честь живих людей: «Мені до вподоби наші снігові пам'ятники: стоять вони недовго і поступаються місцем іншим. Зрештою, яка радість мертвому, коли йому поставлять пам'ятник? Якщо йому спорудять пам'ятник за життя, це його потішить, хай навіть той пам'ятник стоятиме недовго» (там само, с. 51).

Ментальна, психологічна, інформаційна, соціальна безбар'єрність: у роботів на планеті Новорічних ялинок виникають деякі

суто людські почуття: 1) робот розказує землянину: «Мені до вподоби плести. Праця дає нам багато радощів» (там само, с. 35-36); 2) робот (продавець капелюхів) подивився з докором на Марка, а потім навіть плакав у середині крамниці через те, що хлопчик відмовився купувати капелюха замість іграшок; 3) робот розсміявся, коли Марко дорікнув йому, що він допоміг злодію поцупити ляльку, оскільки насправді робот допоміг покупцю «з короткими руками» безплатно придбати її (там само, с. 41); 4) «робот, захоплено ойкаючи, бігав по крамниці, хапав речі, на які показував пальцем Марко, і складав йому біля ніг» (там само, с. 41); 5) «– Ви принесли мені щастя, – вигукував робот. – У нас так мало купують» (там само, с. 42); 6) робот уміє дивуватись.

Поступово всі цифрові, освітні, інформаційні, психологічні, ментальні та громадянські бар'єри Марка перетворились на безбар'єрність. Згодом хлопчик зрозумів, що йому так сподобалась планета Новорічних ялинок, що він навіть захотів Землю зробити схожою на неї за допомогою інопланетної рослинності. Перед відльотом додому Марко відламав гілочку новорічної ялинки, щоб посадити її та Землі та згодом розмножити: «– Можна мені взяти її з собою? Я б хотів її посадити на моєму балконі в Тестаччо. Чи, може, краще посадити її на площі? Коли ялинка виросте, то я зріжу кілька галузок і висаджу на наших площах. Земля дістане іншу назву, – весело вигукнув Марко, сідаючи верхи на коника. – Ось побачите, вона зватиметься «Планетою Новорічних Ялинок» (там само, с. 63).

Таким чином, казка «Планета Новорічних ялинок» наводить приклади цифрового, освітнього, інформаційного, психологічного, ментального та громадянського бар'єрів, а також цифрової, освітньої, інформаційної, психологічної, ментальної, соціальної, громадянської, економічної та фізичної безбар'єрності.

Отже, казки Джанні Родарі та інших авторів сприяють розумінню школярами сутності бар'єрів, які можуть зустрічатися в освітньому середовищі, та стимулюють творчість учнів у напрямку перетворення бар'єрів на безбар'єрність.

Висновки. Створення безпечного освітнього середовища – відповідальна справа для всіх учасників освітнього процесу. Від діяльності кожного з них залежать кількісно-якісні характеристики цілісного безбар'єрного простору. Чи може бути ефективним урок, на якому присутні всі види бар'єрів? Зрозуміло, що з деякими бар'єрами ми поки що зовсім не можемо впоратися (наприклад, фізичні,

економічні), інші долаються тільки частково (ментальні, інституційні, громадянські), але більшості бар'єрів ми взмозі позбутися вже зараз (психологічні, інформаційні, освітні, соціальні), адже їх наявність чи відсутність залежить від кожного з нас.

Книги є одним із засобів, які чудово сприяють подоланню різноманітних бар'єрів. Спеціально написана художня література допомагає здійснювати мисленнєвий експеримент, а також уявляти, аналізувати та змінювати причини, прояви та наслідки різноманітної діяльності людини, в тому числі створення безпечного освітнього середовища. Дітям легше буде зрозуміти цей процес, якщо вони прочитають про нього в літературі, побачать у мультфільмах та фільмах, зіграють роль у спектаклі, одноосібно чи колективно напишуть книгу про створення цілісного безбар'єрного простору або його елементів. Отже, не лише адміністрація, педагоги, технічний персонал та батьки, а й діти мають докладати зусиль, щоб перетворити звичайне освітнє середовище на безпечне та безбар'єрне.

Перспективи подальших розвідок. У подальшому необхідно скласти систему казок для учнів про створення безпечного освітнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

- Ефремова, Г. Л., Ключко, О. М., Ключко, О. О. (2024). *Безпечне освітнє середовище: умови, засоби та шляхи створення*: Посібник. Суми: НВВ КЗ СОІППО. (Efremova, G. L., Klochko, O. M., Klochko, O. O. (2024). *Safe educational environment: conditions, means and ways of creation*: Guide. Sumy: educational and publishing department of the communal institution Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education).
- Родарі, Дж. *Італія з маленької букви*. URL: <https://www.prontoprofessionista.it/articoli/piccola-italia.html#:~:text=lo%20dico%20che%20c'%C3%A8,uomini%20sono%20emigra ti%20tutti%20> (Rodari, G. *Small Italy*. URL: <https://www.prontoprofessionista.it/articoli/piccola-italia.html#:~:text=lo%20dico%20che%20c'%C3%A8,uomini%20sono%20emigra ti%20tutti%20>).
- Родарі, Дж. *Кришталевий Джакомо*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2659> (Rodari, G. *Crystal Giacomo*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2659>).
- Родарі, Дж. *Навчальна цукерка*. URL: <https://vseskazki.su/avtorskie-skazki/dzhanni-rodari/uchebnaya-konfeta.html> (Rodari, G. *Educational Candy*. URL: <https://vseskazki.su/avtorskie-skazki/dzhanni-rodari/uchebnaya-konfeta.html>).
- Родарі, Дж. *Невидимий Тоніно*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2675> (Rodari, G. *Invisible Tonino*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2675>).

Родарі, Дж. *Пес, який не вмів гавкати*. URL: <https://www.bibliotecadeipiccoli.org/ElencoStorie/LeggiConNoi/IlCaneCheNonSapevaAbbaiare.pdf> (Rodari G. *The Dog Who Couldn't Bark*. URL: <https://www.bibliotecadeipiccoli.org/ElencoStorie/LeggiConNoi/IlCaneCheNonSapevaAbbaiare.pdf>).

Родарі, Дж. *Планета новорічних ялинок*. URL: <https://lib.com.ua/ru/download/planeta-novorichnikh-ialinok/> (Rodari, G. *Planet of Christmas Trees*. URL: <https://lib.com.ua/ru/download/planeta-novorichnikh-ialinok/>).

Родарі, Дж. *Робот, який захотів спати*. URL: <https://topreading.net/bookread/239977-dzhanni-rodari-robot-kotoromu-zahotelos-spat> (*The Robot Who Wanted to Sleep*. URL: <https://topreading.net/bookread/239977-dzhanni-rodari-robot-kotoromu-zahotelos-spat>).

SUMMARY

Zolotaryova Tetiana. Barrier-free as an element of a safe educational environment in Gianni Rodari's fairy tales.

The article analyzes fairy tales of the Italian writer G. Rodari, which tell about educational process: "Invisible Tonino", "Crystal Giacomo", "Educational Candy", "Small Italy", "The Dog Who Couldn't Bark", "The Robot Who Wanted to Sleep", "Planet of Christmas Trees". In these tales, we found educational, informational, psychological, mental, social barriers and barrier-free home and school educational environment, and ways of transforming barriers into barrier-free, demonstrated by the author. We applied general scientific and heuristic methods, philosophical, psychological and pedagogical, linguistic analysis of fairy tales by G. Rodari. The fairy tale "Invisible Tonino" tells about psychological, mental and social barriers and mental, psychological, social, economic barrier-free. The fairy tale "Crystal Giacomo" gives examples of psychological, mental, social, economic, civil, and physical barriers and informational, mental, psychological, social, and physical barriers-free. The fairy tale "Educational candy" describes psychological barrier and educational, informational, psychological, social, economic and physical barriers-free. The fairy tale "Small Italy" tells about informational, mental and social barriers and informational, mental and social barrier-free. The fairy tale "The Dog Who Couldn't Bark" explains educational, informational, psychological and social barriers and educational, informational, mental, psychological, social and economic barriers-free. The fairy tale "The Robot Who Wanted to Sleep" describes educational, informational, psychological, mental, social, civil, physical barriers and educational, informational, mental, psychological, social, civil, economic and physical barriers-free. The fairy tale "Planet of Christmas Trees" gives many good examples of digital, educational, informational, psychological, mental, civil and economic barriers and digital, educational, informational, psychological, mental, social, civil, economic and physical barriers-free. The fairy tales by G. Rodari help to explain complex abstract information to pupils about the essence, means, methods, content and form of identifying, minimizing and surmounting barriers, stimulates the creativity of pupils in the direction of transforming barriers into barrier-free, because all participants of educational process should contribute to creation and effective functioning of a holistic and safe educational environment. In the future, it is necessary to write a system of fairy tales for pupils about creating a safe educational environment.

Key words: safe educational environment, educational, informational, psychological, mental, social, barriers, barrier-free, fairy tale, Gianni Rodari.